

2026-05-11

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Jens Lidén
072-5553305
jens.liden@tco.se

SOU 2026:13 Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar

Ju2026/00322

Justitiedepartementet har skickat betänkandet Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar på remiss.

I remissvaret över SOU 2025:2 avstyrkte TCO 2023 års fri- och rättighetskommittés förslag om utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten, som innebar att det skulle bli möjligt att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten när det gäller kriminella sammanslutningar (i det följande ”kommitténs förslag”).

I remissvaret framförde TCO bland annat att det finns stora risker med att möjliggöra ytterligare begränsningar i föreningsfriheten, även när det sker för att motverka organiserad brottslighet. Även till synes begränsade sänkningar av skyddsnivån kan få negativa och svåröverblickbara konsekvenser och smittoeffekter på andra områden och i andra sammanhang än de avsedda.

Regeringen har i prop. 2025/26:78 gått vidare med kommitténs förslag och föreslagit att den grundlagsskyddade föreningsfriheten ska få begränsas när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk vinning eller annan otillbörlig fördel (i det följande ”regeringens förslag”). I förhållande till kommitténs förslag har regeringens förslag en annan språklig utformning utan att någon ändring i sak är avsedd (prop. 2025/26:78 s. 41).

Den nu aktuella utredningens förslag om straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (i det följande ”utredningens förslag”) är en följd av regeringens förslag, som i sin tur har sin grund i kommitténs förslag. Skulle utredningens förslag bli verklighet innebär det att föreningsfriheten begränsas, i vart fall när det gäller förslaget om straffansvar för deltagande i kriminella sammanslutningar (se utredningens bedömning vad gäller förslaget om samröre i avsnitt 13.2.4 i betänkandet.)

Enligt regeringens förslag ska begränsningar i föreningsfriheten kunna göras när det gäller sammanslutningar ”som ägnar sig åt

allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk vinning eller annan otillbörlig fördel”. Någon närmare avgränsning av vilka sammanslutningar som avses ska enligt regeringens förslag inte finnas i grundlagen. Som utredningen konstaterar öppnar regeringens förslag upp för en bred begränsning av föreningsfriheten.

I utredningens förslag finns en definition av begreppet ”kriminell sammanslutning”. Den föreslagna definitionen ligger mycket nära regeringens förslag. Någon närmare avgränsning föreslås inte i brottsbalken. Begreppet ”allvarlig brottslighet” ska enligt utredningens förslag inte definieras i lag.

TCO anser mot denna bakgrund att regeringens och utredningens förslag sammantaget inte fångar in vilka sammanslutningar som avses på ett tillräckligt tydligt och rättssäkert sätt. TCO anser därmed, i motsats till utredningens bedömning, att det finns risk att regeringens och utredningens förslag över tid kan bli föremål för andra, mer omfattande tolkningar och bedömningar än de som nu är avsedda.

TCO avstyrker därför utredningens förslag och står fast vid de synpunkter som fördes fram i remissvaret över SOU 2025:2.

När det gäller frågan om att underlätta det internationella samarbetet mot organiserad brottslighet, som framstår som ett centralt skäl för både regeringens och utredningens förslag, efterfrågar TCO en redovisning av de överväganden som har gjorts om hur detta skäl straffrättsligt kan motivera en kriminalisering av deltagande i och samröre med en kriminell sammanslutning. TCO ifrågasätter inte på något sätt att det internationella samarbetet behöver underlättas eller att en kriminalisering enligt utredningens förslag kan bidra till det. Av betänkandet (se bland annat avsnitt 10.8) framgår dock att de fördelar som utredningens förslag kan innebära i det avseendet är av främst administrativ karaktär. Det saknas en analys av hur sådana skäl förhåller sig till de vedertagna kriminaliseringsprinciper som tas upp i avsnitt 12 i betänkandet.

Therese Svanström
Ordförande

Jens Lidén
Jurist